

Sygn. akt I CSK 25/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. G. i E. G.

przeciwko Międzyresortowemu Pracownicemu Zespołowi Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Spółce z o.o. w W., obecnie Zespołowi Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i zasądzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 czerwca 2008 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 5 września 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powodowie J. G. i E. G. domagali się zobowiązania pozwanej Międzyresortowego Pracowniczego Zespołu Budowy Domów Jednorodzinnych i Wielorodzinnych Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. do złożenia

oświadczenia woli o przeniesieniu na ich rzecz własności działki gruntu o powierzchni 437 m² położonej w S., oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) w obrębie (...), za zapłatą kwoty 4.014,39 zł.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 25 stycznia 2007 r. uwzględnił powództwo w całości, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

W toku egzekucji prowadzonej z wniosku powodów przeciwko S. S. zostało zajęte roszczenie dłużnika wobec pozwanej spółki o przeniesienie własności nieruchomości objętej żądaniem pozwu. Pozwana nie kwestionowała istnienia tego roszczenia ani w postępowaniu egzekucyjnym, ani w procesie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności. Podniosła natomiast zarzut braku jego wymagalności wskazując, że S. S. nie wywiązał się z obowiązku zapłaty na jej rzecz kwoty 41.010,39 zł na budowę kanalizacji, a tym samym nie spełnił warunku, od którego uzależnione było przeniesienie własności nieruchomości.

Sąd Rejonowy nakazał sprzedaż zajętego roszczenia. Wobec braku nabywców w toku sprzedaży licytacyjnej, wierzyciele złożyli – powołując się na art. 877 k.p.c. - oświadczenie o przejściu licytowanych praw i roszczeń. Na tej podstawie komornik przyznał im roszczenie o przeniesienie prawa własności działki nr (...).

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że powodowie – stosownie do art. 879 w związku z art. 908 § 2 k.p.c. - nabyli skutecznie w toku postępowania egzekucyjnego roszczenie dochodzone pozwem i to bez żadnych obciążeń. Pierwotny charakter tego nabycia uniemożliwia badanie w niniejszym procesie zarzutów co do jego ważności, wymagalności, czy też skuteczności.

Sąd Apelacyjny w W., na skutek apelacji pozwanej, wyrokiem z dnia 5 września 2007 r. sprostował wyrok Sądu Okręgowego stwierdzając, że jest on wyrokiem częściowym, nie rozstrzygającym o żądaniu zapłaty kwoty 110.000 zł i zmienił to orzeczenie w ten sposób, że oddalił powództwo. Sąd Apelacyjny podkreślił, że przedmiotem egzekucji prowadzonej na podstawie art. 895 i nast. k.p.c. mogą być wierzytelności, a nie roszczenia. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala zaś na przyjęcie, że S. S. przysługiwała wierzytelność, której treścią byłoby uprawnienie do domagania się od pozwanej spółki przeniesienia prawa własności nieruchomości. Źródłem takiego uprawnienia mogłaby być umowa w formie aktu notarialnego, która jednak bezspornie pomiędzy tymi podmiotami nie została zawarta. Stanowisko strony pozwanej potwierdzające istnienia takiego roszczenia nie ma dla oceny powyższej istotnego znaczenia. Uznanie może dotyczyć tylko prawa istniejącego.

Nie może natomiast kreować po stronie wierzyciela prawa, które mu nie przysługuje. Pierwotny – jak to wynika z art. 879 k.p.c. - charakter nabycia prawa w toku postępowania egzekucyjnego nie wyłącza możliwości dokonania przez sąd oceny, czy prawo to rzeczywiście istnieje.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., powodowie wnieśli o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej podnieśli zarzuty naruszenia art. 64 k.c. przez jego niezastosowanie oraz art. 389 i art. 390 k.c. przez ich błędną wykładnię. Drugą podstawę kasacyjną skarżący wypełnili zarzutami naruszenia art. 879 k.p.c. przez jego niewłaściwą subsumcję oraz art. 911⁴ k.p.c. przez jego niezastosowanie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania stwierdzić należy, że nie znajduje ona usprawiedliwienia. Podstawa ta – w zakresie obejmującym zarzut naruszenia art. 879 k.p.c. – skonstruowana została w sposób wadliwy, nie uwzględniający dyspozycji art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Właściwe przytoczenie podstaw kasacyjnych musi uwzględniać ich wyraźne normatywne wyodrębnienie. Wymaganie to nie jest spełnione, gdy w ramach pierwszej podstawy skarżący wskazuje na naruszenie istotnych przepisów postępowania, jak również w sytuacji odwrotnej – gdy dla wypełnienia drugiej z podstaw podnosi zarzuty naruszenia praw materialnego. Określenie charakteru prawnego danego przepisu może niekiedy nastręczać trudności. W judykaturze i piśmiennictwie konsekwentnie prezentowany jest pogląd, zgodnie z którym dla rozróżnienia przepisów prawa procesowego i prawa materialnego nie jest istotne, w jakich aktach normatywnych zostały one zamieszczone. Rozstrzygające znaczenia ma w tej mierze treść i cel konkretnych unormowań.

Według skarżących, Sąd Apelacyjny naruszył art. 879 k.p.c. nie uwzględniając pierwotnego charakteru nabycia prawa w toku postępowania egzekucyjnego i kwestionując – do czego nie był uprawniony - skuteczność nabycia przez powodów w tym postępowaniu roszczenia o przeniesienie własności nieruchomości. Tak sformułowany zarzut zmierza zatem do podważenia wyrażonej przez Sąd Apelacyjny oceny skutków materialnoprawnych nabycia prawa w wyniku postanowienia komornika

wydanego na podstawie art. 877 k.p.c. w następstwie skorzystania przez wierzyciela z uprawnienia do przejęcia na własność ruchomości lub prawa. Zgodnie z art. 879 k.p.c., znajdującym z mocy art. 908 § 2 k.p.c. odpowiednie zastosowanie przy egzekucji z innych wierzytelności (nie będących wierzytelnościami ze stosunku pracy oraz z umowy rachunku bankowego), nabycie rzeczy (prawa) w trybie określonym w art. 844 i nast. k.p.c. ma charakter pierwotny. W świetle wskazanych wyżej kryteriów rozróżnienia przepisów prawa materialnego i procesowego nie może budzić wątpliwości, że podniesiony przez skarżących zarzut obrazy art. 879 k.p.c. został ulokowany nieprawidłowo w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania. Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, pozostaje związany granicami zaskarżenia oraz – poza przypadkiem nieważności postępowania – granicami podstaw kasacyjnych (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Nie jest zatem uprawniony do rekonstruowania tych podstaw. Z tych też względów zarzut naruszenia art. 879 k.p.c. nie poddaje się kontroli kasacyjnej.

Już tylko na marginesie wskazać należy, że skoro – jak już wspomniano – art. 879 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie do egzekucji z innych wierzytelności z mocy odesłania zawartego w art. 908 § 2 k.p.c., to prawidłowe sformułowanie podniesionego zarzutu wymagało powołania również tego ostatniego przepisu.

Chybiony okazał się zarzut obrazy art. 911⁴ k.p.c. Przepis ten rozciąga skutek zajęcia prawa na wszelkie wierzytelności i roszczenia przysługujące dłużnikowi z tytułu zajętego prawa. Wprowadzony on został do kodeksu postępowania cywilnego przez art. 1 pkt 160 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804) z dniem 5 lutego 2005 r. Zgodnie z art. 7 tej regulacji, postępowania zabezpieczające i egzekucyjne wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy toczą się według przepisów dotychczasowych. Artykuł 911⁴ k.p.c. nie mógł mieć zatem zastosowania w rozpoznawanej sprawie niezależnie od oceny, czy skuteczność nabycia prawa w toku postępowania egzekucyjnego może podlegać badaniu przez sąd w procesie zmierzającym do jego realizacji.

Przechodząc do oceny zasadności pierwszej podstawy kasacyjnej stwierdzić należy, że również podniesione w jej ramach zarzuty nie znajdują dostatecznego usprawiedliwienia.

Podnosząc zarzuty naruszenia art. 389 i art. 390 k.p.c. przez ich błędną wykładnię skarżący wskazali, że Sąd Apelacyjny dokonał wadliwej oceny umowy zawartej pomiędzy dłużnikiem a pozwaną (przed przekształceniem się jej w spółkę z ograniczoną

odpowiedzialnością) przez pryzmat wymienionych przepisów. W istocie zatem skarżący wytknęli Sądowi Apelacyjnemu wadliwe podciągnięcie ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku pod treść zastosowanych norm prawa materialnego. Uchybienie tego rodzaju może być jednak skutecznie kwestionowane w drodze zrzutu błędu w subsumcji, a nie niewłaściwego odczytania znaczenia normy przyjętej za podstawę rozstrzygnięcia.

Zamierzonego skutku nie mógł też wyrzucić zarzut naruszenia art. 64 k.c. przez jego niezastosowanie. Wymieniony przepis reguluje skutki orzeczenia stwierdzającego obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli stanowiąc, że orzeczenie to zastępuje oświadczenie woli. W konkretnym stanie faktycznym powodowie wywodzili roszczenie o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia własności nieruchomości z faktu jego nabycia w toku postępowania egzekucyjnego, powołując się na treść art. 879 k.p.c. Zasadność tego roszczenia - w płaszczyźnie wymienionego przepisu - została zakwestionowana przez Sąd drugiej instancji. Skuteczne podważenie tej oceny wymagało zatem podniesienia zarzutu naruszenia nie tylko art. 64 k.c., ale również art. 879 k.p.c., stanowiącego materialnoprawną podstawę dochodzonego roszczenia.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.